

DE PUNTJES OP DE

VAN HET PRACT
HUMAN

SCH
SME

October 1955

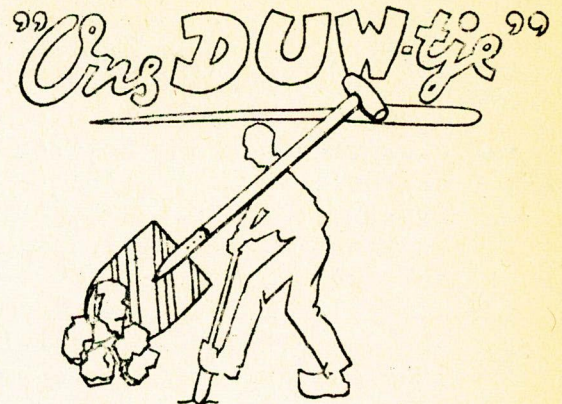
Orgaan van de
CENTRALE COMMISSIE
PRACTISCH HUMANISME

SECRETARIAAT:

MAURITSSTRAAT 64

UTRECHT

TELEFOON 22870

EEN KAMERGESPRAK ONDER DE LOUPE. II.

De vorige maal hebben we het verslag overgenomen dat een onzer raadslieden van een kamergespraak gaf. We zouden het nu - zo spraken we af - aan een critische analyse onderwerpen, teneinde uit deze analyse lering te trekken. Het is immers de belangrijkste functie van een verslag, dat het gelegenheid geeft ons rekenschap te geven van hetgeen heeft plaatsgevonden. Een critische analyse schept dan de mogelijkheid een volgende keer een soortgelijke situatie met verrijkt inzicht en groter vaardigheid tegemoet te treden.

Het is mogelijk dat het onderhavige verslag onvolledig is of niet uitvoerig genoeg om een werkelijk beeld van het gevoerde kamergespraak te geven. Dat zou dan een tekort van het verslag zijn. Voor ons doel doet dit er echter niet toe. We analyseren het kamergespraak zoals dat in het verslag voor ons ligt en niet een gesprek, zoals het misschien wel geweest is, maar waarvan wij geen kennis dragen.

De Analyse.

Nemen we het verslag (De Puntjes op de I, Juli/Aug.'55, bldz.5) er naast en volgen we het min of meer op de voet.

In de 2e alinea lezen we dan: "Het gesprek komt als vanzelf te lopen over de verschillende levensovertuigingen". Hier dringt zich al direct een vraag op, die eigenlijk meer met de verslagstechniek dan met gesprekstechniek te maken heeft. Is dat werkelijk zo vanzelf gegaan? Het verslag zegt hier niets naders over. Het zegt alleen dat er geen belemmeringen voor een goed gesprek waren door loon- of arbeidskwesties of iets dergelijks. We hebben zo het gevoel, dat de raadsman zelf het gesprek op het thema van de levensovertuiging heeft gebracht, het gesprek dus in zekere zin heeft "uitgelokt", zoals we dat eerder als een onzer "technieken" beschreven. (De Puntjes, Maart 1954, bldz. 5 e.v.) En het interesseert ons nu juist zo zeer, hoe het gesprek op dit thema is gebracht. Te meer, daar het voor velen onzer raadslieden een der grootste moeilijkheden is het gesprek op een in verband met geestelijk werk belangrijk onderwerp te krijgen.

We nemen maar aan dat de raadsman er hier de hand in heeft gehad en rekenen dit tot zijn verdienste in het kamergespraak: dat hij het gesprek al aanstonds op een "geestelijk" thema heeft weten te brengen.

Een volgend uitstekend punt in het gesprek is, dat de raadsman het gesprek, dat over de verschillende levensovertuigingen loopt, niet laat uitmonden in een bespreking van de verschillen die er zijn, dus van wat ons scheidt, maar het onmiddellijk een wending geeft in de richting van "goede verstandhouding" met en "waardering" voor elkaar, waarmee hij het thema verdraagzaamheid aan de orde stelt. Hij doet dat op uitnemende manier vragenderwijs met een indringende vraag: "Is het nou zo, dat je elkaar alleen maar duldt, of zit er ook waardering voor elkaar in?" Het is een vraag, die gelegenheid geeft tot een werkelijk diepergaand gesprek over het elkaar wezenlijk actief eerbiedigen in de levensovertuiging. En daar wil de raadsman kennelijk met zijn vraag naar toe.

Maar dan laat de raadsman zich verschalken door het antwoord van een der arbeiders: "Je hebt mekaar toch nodig", dat eigenlijk maar nauwelijks een antwoord op de gestelde vraag is. Het is hoogstens een begin van een antwoord. Hij laat het gehele, zo goed begonnen thema van de verdraagzaamheid los en keert er ook in het vervolg van het gesprek niet meer toe terug. Hij gaat daarentegen op verkeerde wijze op het antwoord van de arbeider in, door het "elkaar nodig hebben" tot een nieuw thema van gesprek te maken, zonder het in verband te brengen met het thema van de verdraagzaamheid, dat aan de orde was en nog onvoldoende uitgeput. Hij doet dat met zijn opmerking: "Kunnen we misschien beter zeggen: "Je kunt niet buiten elkaar".

Als de raadsman op het door hemzelf aan de orde gestelde thema van de verdraagzaamheid had willen doorgaan - en we moeten veronderstellen dat dat zijn bedoeling was, want hij heeft het gesprek daarover toch niet zonder reden uitgelokt? - dan had hij het antwoord van de arbeider moeten aangrijpen om het thema verder uit te diepen. Hij had dan b.v. kunnen zeggen: "Ja, dat is één der redenen, waarom we verdraagzaam tegenover elkaar moeten zijn. Omdat we elkaar nodig hebben, op elkaar zijn aangewezen, hoe verschillend we ook over het leven denken." En daarop had dan de vraag kunnen volgen: "Maar is dat de enige reden? Gesteld nu eens, dat we elkaar niet nodig hadden, zouden we elkaar ook dan nog moeten eerbiedigen in de levensovertuiging?"

Op deze wijze zou het vraagstuk niet losgelaten zijn, maar juist verder uitgediept, terwijl tegelijkertijd aan de opmerking van de arbeider was rechtgedaan. Het gesprek zou dan verder hebben kunnen lopen over (we gebruiken nu kortheidshalve maar een vreemd woord, dat in de kampen natuurlijk niet gehanteerd kan worden) de existentiële betekenis van de levensovertuiging. De levensovertuiging van de ander heeft kracht van gelding voor die ander op dezelfde wijze als de onze dat heeft voor ons. We moeten hem in die levensovertuiging eerbiedigen, omdat de mens niet los van zijn levensovertuiging te denken is, deze tot zijn existentie behoort. De ander eerbiedigen betekent die ander eerbiedigen zoals hij is en niet zoals wij hem eventueel graag zouden zien zijn.

De raadsman heeft hier dus, als we het zo mogen uitdrukken, de boot gemist. Hij heeft zich het gespreksthema uit handen laten nemen door een opmerking, die op zichzelf wel de mogelijkheid tot aansluiting bezat. Hij is daarentegen, verleid door de opmerking van de arbeider: "Je hebt mekaar toch nodig", op een ander onderwerp overgestapt, dat we zouden kunnen aanduiden met de menselijke verbondenheid: "Je kunt niet buiten mekaar". De raadsman doet dat echter niet bewust, maar als een niet overwogen reactie op de arbeider die het "Je hebt mekaar toch nodig" uitsprak. Dat blijkt doordat de raadsman ook op dit nieuwe thema niet door gaat, maar zelf tegelijkertijd al weer een derde thema invoert, n.l. "dat

de ene mens niet minder waard is dan de ander", wat misschien wel indirect, maar toch niet zo zonneklaar verband houdt met de menselijke verbondenheid. En hier is het de arbeider die verdere vermenging en verwarring der themata voorkomt. Hij houdt het tweede thema (de verbondenheid) vast, zonder op het derde (de gelijkwaardigheid) in te gaan met zijn voorbeeld van het reddend zwemmen.

Hoewel het zeer wel mogelijk is, lijkt het niet noodzakelijk dit onderwerp verder uit te diepen. Het voorbeeld van de arbeider geeft beter dan menige diepzinnige beschouwing weer, hoezeer wij mensen op elkaar aangewezen zijn. Wat misschien nog ontbreekt is de conclusie daartoe, zoals in het gehele gesprek elke samenvatting en conclusie ontbreekt.

Vervolgens komt de vraag aan de orde waarom de arbeider reddend zwemmen heeft geleerd. De raadsman is hier weer op z'n best. Hij gebruikt weer de vragende vorm, waardoor de ander aan het denken wordt gezet: "Waarom?" En als de arbeider in zijn antwoord aan de oppervlakte blijft, dan tracht de raadsman naar de diepte door te stoten, door zijn vraag te herhalen met een sterker accent: "Waarom moet je dat eigenlijk?" Het komt dan tot een kort gesprek over de menselijke verantwoordelijkheid. Maar er wordt opnieuw niet op doorgegaan. Toch had de raadsman kennelijk de bedoeling daartoe met zijn klemmende vraag: "Waarom eigenlijk?", en later nog eens met zijn: "verantwoordelijkheid. Maar, alleen om zwemmen te leren?" Met deze vraag scheen hij het probleem van het bijzondere - het zwemmen leren - naar het algemene te willen leiden. Maar dan is het weer de raadsman zelf, die het zo goed opgenomen thema afbreekt. Hij laat de vraag van het "Waarom eigenlijk?" en die van het: "alleen om zwemmen te leren?" schieten, voordat een antwoord gevonden is en gaat over op een volgend thema, dat hij blijkbaar ook nog graag ter sprake wil brengen: het thema van de persoonlijke moeilijkheden. Dit thema aan het eind ter sprake te brengen is op zichzelf uitstekend en de raadsman geeft blijk zijn lesje goed te hebben geleerd. We schreven eerder immers (Ons Duw-tje Juni 1953, blz. 4): "Het heeft alle zin om na een goed kamergesprek nog eens te zeggen: "We hebben nou weer eens prettig met mekaar, zo in het algemeen gepraat, maar jullie weet het, wie eens persoonlijke dingen heeft, waar hij over praten wil....., dat kan altijd. "Dan zoeken we wel even een plekje apart." Maar hier kwam het te vroeg. Het is alsof de raadsman haast had en de eerste de beste gelegenheid aangreep om tot deze wending te komen. Hij offert er zijn zo goed begonnen gesprek over de verantwoordelijkheid aan op, ten koste zelfs van de logica. Want als hij vraagt of die verantwoordelijkheid alleen slaat op het leren zwemmen, dan gaat hij verder toelichten met: "Ik bedoel hiermee" enz. en dan stelt hij het gebied van de persoonlijke moeilijkheden aan de orde, maar hij bedoelde dat er aanvankelijk niet mee. Hij bedoelde het vraagstuk van de verantwoordelijkheid van het bijzondere geval van het zwemmen leren over te brengen naar het algemene. Jammer, want er lag bovendien zo'n prachtige kans in om terug te keren tot zijn zo zinvolle en aanvankelijk zo klemmend gestelde, maar niet uitgewerkte vraag van het: "Waarom eigenlijk?" Waarom, waardóór voelen wij ons verantwoordelijk? Het gesprek had dan verder kunnen lopen over dat essentiële deel van ons menselijk bestaan: het zedelijk waardebeseft. B.v. ingeleid met de vraag: Wel eens over gedacht, dat het eigenlijk eigenaardig is, dat wij ons verantwoordelijk voelen? Waardoor zou dat komen? Een prachtige gelegenheid dus om de arbeiders zich meer bewust te doen worden van hun eigen zedelijke aanleg en deze door de bewustwording te versterken.

Er is nog een belangrijk punt, dat om bespreking vraagt. Er zijn 6 man op de kamer. "De ontvangst is gastvrij. Het gesprek is eerst algemeen" enz. En dan even later in het verslag: "Hier ontstaat een tweegesprek door de reactie van een jonge arbeider." En het is een tweegesprek gebleven! Misschien hebben de andere vijf geïnteresseerd geluisterd. Dat blijkt niet uit het verslag. Maar het had geen tweegesprek mogen zijn. De raadsman had de anderen in het gesprek moeten betrekken. Door het stellen van een vraag, in het algemeen: "Wat denken jullie daar nou van?", of tot een der anderen: "Wat denkt U daar nou van?" De raadsman heeft daar geen poging toe gedaan. Jammer, want de omstandigheden voor een groepsgesprek waren gunstig, begrijpen we uit de inleiding van het verslag.

We zijn kritisch geweest in onze analyse. We weten het. En het is alles gemakkelijker gezegd dan gedaan, maar het ging er ons om, zoals we schreven: "zowel de zwakheden als de sterke punten op te zoeken, ten-einde de techniek beter te leren beheersen". De sterke punten lagen in een telkens op uitstekende manier vragenderwijs aan de orde stellen van een met de grote levensvragen verband houdend thema (verdraagzaamheid, verbondenheid, zedelijk waardebeseft). De zwakte lag daarin, dat de raadsman geen der thema's heeft vast kunnen houden en verder uitdiepen en in het feit, dat hij het groepsgesprek in een tweegesprek heeft laten overgaan.

-o-o-o-

UIT DE BELEVENISSEN VAN EEN RAADSMAN.

Kleurig verhaal. -

De mededeling luidde:

"Tengevolge van een meningsverschil over politieke kleur hebben twee arbeiders elkaars schedel met een schop bewerkt."

Beter zou zijn te zeggen: tengevolge van wederzijds onvermogen om meningsverschillen juist te kunnen waarderen, maar soit, we neigen nu eenmaal tot de negatieve eensgezindheid dat je het niet met mekaar oneens behoort te zijn.

Op de kamer staan de ramen wijd open, en in het zonlicht achter de tafel zit één van de strijdmakkers. Zo te zien zou je het niet verwachten, die knuist met een schop op buurman's schedel. Niet wat betreft de gespierde constructie, maar vanwege de bezigheid. De tafel toont een uitgebreide collectie kleine, minutieus gevormde schelpjes; hoorntjes, krukels met prachtige kleuren, geel, groen en bruinachtig en blauw in veelvuldige variatie.

In volkomen overgave aan zijn werkstuk, buigt zich de bezitter van deze schatten der zee over z'n kinkhoortjes. Er moet een besef bij hem zijn dat dit geen half werk is, de voorwerpjes te nemen tussen vinger en duim, en al rangschikkende op een plankje te garneren, sierlijk rondom een stuk draineerbuis als put, en twee stokjes met een touwtje als put-galg. Leunend tegen de tafel met z'n roodgebrande corpus, waartegen het hemd wit-ter afsteekt dan het in werkelijkheid is, penseelt de andere hand hoorntje voor hoorntje met lijm op de plaats vast waar het zijn oog welgevallig is.

Het is infectieus, deze creativiteit. En het zuigt ze op, helemaal op. Groepjes op één kamer al put-fabricerend, met steeds nieuwe vondsten; vernis of een ander glanzend goedje om de kleuren te verhogen. De gesprekken zijn zelfs transparant, bepalen zich voornamelijk tot ja en nee, maar leiden beslist niet tot meningsverschillen. En het transport ! Dat moet men gezien

hebben om te beseffen dat de zorg van een vogel die eieren heeft, in even grote mate om het broze bezit, in de mens aanwezig is. Ik ben er nooit precies achter gekomen hoe de verpakking werd aangebracht, maar het geheel vertoonde een ruime omvang waardoor het, al dan niet per fiets, bus, boot, of trein vervoerd, gevrijwaard werd van elke schokkende beweging of verkeerde indruk.

En dan te bedenken dat zelfs een gesloten fontanel door zo'n zelfde hand kan worden bewerkt met een schop, omwille van een andere kleur.

Vaag heb ik het vermoeden dat U me verdenkt van een overmaat aan fantasie. Indien dit zo is, dan spreek ik dit niet tegen, want ik voel wel iets voor verschil van mening. Wel ben ik echter geïnfecteerd door de kleuren van die kleine zeedieren. En om de lijn van tweeërlei zienswijzen hierin te betrekken, ik heb mijn voldoening gezocht, niet in de kleuren voortgebracht door de zee, maar door het land. Tussen de kamille, de klaproos en de zee-aster zag ik op de terugweg de blauwe en witte malva. En die malva staat nu hier in de zon, en dit wit, dit satijnachtig wit is gaver en volmaakter dan zegbaar is.

Men beweert dat zelfs de grondslagen van de menselijke psyche de invloeden ondergaan van weers- en klimaatgesteldheden. En het laaiende zomerweer van dit moment is dan blijkbaar de reden van mijn vermoeden dat in ieder mens een zekere voorstelling moet leven van een witte kleur, zoals mijn malva's vertonen.

Is het mogelijk dat de gaafheid onzegbaar is omdat wit geen kleur is?

d'See-uyl.

NIEUWS UIT EN OM DE KAMPEN.

In de bezetting der A.W.-kampen is sinds ons vorig "Nieuws" weinig verandering gekomen. Ze bleef laag. Het is echter waarschijnlijk, dat na de aardappel- en bietenoogst de bezettingen weer op zullen lopen, zoals dat elk jaar gebeurt. Hoewel dat door het grote aanbod op de arbeidsmarkt en de maatregelen van de minister om de binnenlandse migratie te bevorderen misschien minder het geval zal zijn dan vorige jaren. Illustratief in dit verband is het volgende staatje over het aantal tewerkgestelden op de A.W.-objecten in de achter ons liggende jaren. Het staatje is ontleend aan de toelichting op de begroting van het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid 1956. Het betreft natuurlijk niet alleen de in kampen gehuisveste arbeiders, maar geeft het totaal van alle op A.W.-objecten tewerkgestelden.

	<u>D.U.W.-objecten</u>		<u>A.W.-objecten</u>
	1952/'53	1953/'54	1954/'55
Juli	17790	10355	8183
Augustus	17854	9420	7228
September	16736	6727	4783
October	18254	9833	3406
November	3098 (v)	16132	7466
December	17932	19433	12977
Januari	27083	927 (v)	788 (v)
Februari	24173	2017 (v)	137 (v)
Maart	23151	22003	16408
April	19430	19675	14422
Mei	14904	14689	11525
Juni	12816	11650	10004

(v) = vorst

Ook in het rampgebied Schouwen-Duiveland is het aantal kamparbeiders teruggelopen. Het eigenlijke herstelwerk is een eind gevorderd en de daaraan vastgeknoopte herverkaveling schijnt in vertraagd tempo te worden uitgevoerd. Ook dat zal wel verband houden met de overspannen arbeidsmarkt, die voorziening met arbeidskrachten in andere sectoren nodig maakt. Het kamp Burghsluis op de uiterste Zuid-Westpunt van het eiland werd gesloten. Daarentegen is ons werk uitgebreid over een aantal kleine aannemerskampjes, die over het gehele eiland liggen verspreid. Het zijn er momenteel 7. Hun bezettingen variëren van 10 tot 50 man. Meest éénkamerbarakjes met aparte slaapzaal. Raadsman v.d. Vliet heeft er, naast de grote Rijkskampen die hij bezoekt, de handen mee vol.

===

Adreswijziging Sociale Ambtenaren.

De Heer A. Bootsgezel, soc. ambtenaar voor de Provincie Overijssel, houdt thans kantoor op Terborgstraat 12, Zwolle. Tel.K 5200-4641. Tel. thuis 3343.

De Heer J.J. Kempe, soc. ambtenaar voor de Provincie Zeeland houdt thans kantoor op Wagenaarstraat 4, Middelburg. Tel. K 1180-2644

BIBLIOTHEEK PRACTISCH HUMANISME.

Alle medewerkers, die betrokken zijn bij het Practisch Humanisme, verwijzen wij naar de bibliotheek, welke speciaal voor hen is samengesteld en hen ten dienste staat.

Het is overbodig op het belang te wijzen zich te verdiepen in de problemen, die zich op dit terrein voordoen. Een keur van boeken en periodieken staat voor U klaar!

Op aanvraag (letter en nummer van het gewenste boek of tijdschrift vermelden) wordt het gevraagde franco per post toegezonden. De leestijd bedraagt maximaal drie weken. Omdat van elke titel slechts één exemplaar aanwezig is, zal het op prijs worden gesteld, wanneer de boeken binnen deze termijn worden teruggezonden. Bij hoge uitzondering kan op aanvraag verlenging van de leestijd worden toegestaan.

De boeken kunnen worden aangevraagd en behoren franco teruggezonden te worden aan het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond, Bleyenburgstraat 1, Utrecht. Vanaf het moment, dat het boek uit Utrecht verzonden wordt tot aan het moment, dat het op het Centraal Bureau terugontvangen is, is de aanvrager aansprakelijk voor verlies of beschadiging.

Wij hopen, dat de bibliotheek er toe zal bijdragen dat de kwaliteit van het praktische Humanisme iedere kritiek kan doorstaan.

Hierbij volgen de titels!

COMMISSIE PRACTISCH HUMANISME.

B I B L I O T H E E K

P R A C T I S C H H U M A N I S M E.

- A - 1 - Dr.J.P. van Praag : Geestelijke Verzorging op humanistische grondslag (40 pag.).
- A - 2 - Rondzendbrieven voor geestelijke raadslieden en andere werkers in het Humanistsich Verbond. (Jaargang 1953).
- A - 3 - C.H. Schonk : Onze geestelijke verzorging in de DUW-kampen (Mens en Wereld Mr. 4, 1952).
- A - 4 - C.H. Schonk : Humanistische geestelijke verzorging voor buitenkerkelijken (Mens en Wereld nr's 9, 10 en 11, 1952).
- A - 5 - D.Heroma-Meilink : Practisch Humanisme (Mens en Wereld Nr.11, 1951; nr's 2 en 3, 1952).
- A - 6 - Stenen voor Brood : (Uitg. Humanistisch Verbond) (16 pag.).
- B - 1 - Ds. K. Kroon : Stenen voor Stenen (80 pag.).
- B - 2 - Prof.Dr. I.A. Diepenhorst : Geestelijke verzorging en het Humanistisch Verbond (44 pag.).
- B - 3 - Prof.Dr.L.J. van Holk : Moreel Beraad, I en II.
- C - 1 - Prof.Dr.E. Thurneysen : Die Lehre von der Seelsorge (325 pag.).
- C - 2 - Zielszorg en maatschappelijk werk.
(Verslag van de Provinciedag voor Maatschappelijk Werk in Zuid.- Holland, 1-10-1952) (35 pag.).
- C - 3 - Dr.C.W.du Boeuff en Dr.P.C. Kuiper : Psycho-therapie en Zielszorg (173 pag.).
- C - 4 - Dr.B.Chr. Kramer : Zielszorg en Psychiatrie (226 pag.).
- C - 5 - Uitzichten - Vrijzinnig-Protestantse Bijdragen. (244 pag.).
- C - 6 - Dr.G. Brillenburg Wurth : Christelijke Zielszorg
- D - 1 - J.L. Arndt : Sexuologisch Inzicht. Een bijdrage tot het inzicht in sexuele moeilijkheden en afwijkingen. (125 pag.).
- D - 2 - Maurits Dekker : Gezonder Ziekzijn. (84 pag.).
- D - 3 - Dr.F. Künkel en R. Künkel : Opvoeding tot Persoonlijkheid (92 pag.).

- D - 4 - H.A. Overstreet : Geestelijke Rijpheid (243 pag.)
- D - 5 - H.A. Overstreet : Over Onszelf (228 pag.).
- D - 6 - Dr.V.W.D. Schenk : Liefde, Huwelijk, Sexualiteit (146 pag.).
- D - 7 - Prof.Dr.J.H.v.d. Berg : Psychologie van het Ziekbed.
- D - 8 - Dr. H.R. Wijngaarden : Gesprekken met Uzelf.
- D - 9 - Wending, Juli/Augustus: Man en Vrouw.
1954
- D - 10 - Harry en Bonaro Overstreet : Geestelijke Veerkracht.
- D - 11 - Dr. Erich Fromm : De Angst voor Vrijheid.
- E - 1 - N. Kamphuis : Wat is Social Case-Work? (140 pag.).
- E - 2 - G. Hamilton : Theorie en Praktijk van het Social Case-Work (368 pag.).
- E - 3 - Prof.Dr. H. van Rooy : Case-Work en Maatschappelijk Werk (148 pag.).
- F - 1 - A. Garrett : Gesprekstechniek (67 pag.).
- F - 2 - Contactgroep Opvoering Productiviteit : Leren door discussiëren (48 pag.).
- F - 3 - Dr. J. Koekebakker : Vergaderen en discussiëren.(Mens en Onderneming 1949, pag. 13 en 132).
- F - 4 - J. Hulsebosch : De Groep en het Groepsgesprek (82 pag.).
- G - 1 - Dr.H.M.M. Fortmann : Social Group-Work in de Verenigde Staten (Dux, Nrs.5,6,7,en 8, 1952).
- G - 2 - Studiekring voor Groeps-
werk : Groepswork als een wijze van aanpak van sociale problemen in onze tijd.(Tijdschrift voor Maatschappelijk Werk, Nrs. 11,12,13, 1953).
- G - 3 - H.B. Frecker : Social Group-Work, Principles and Practices.
- H - 1 - Dr.J. Haveman : De ongeschooldè arbeider (224 pag.).
- H - 2 - Prof. Dr. F. Zweig : The British Worker (240 pag.).
- J - 1 - Dr. V.W.D. Schenk : Onze Taak (over Bureaux voor Levens- en Gezinsmoeilijkheden), Humanitas, Nr. 7, 1952.

- K - 1 - Mr. M.J.A. Moltzer : Maatschappelijk Werk (290 pag.).
- K - 2 - N. Kamphuis e.a. : Helpen als Ambacht. Opstellen over maatschappelijk werk (297 pag.).
- K - 3 - Problemen van Maatschappelijk Werk (Gedenkboek 50-jarig bestaan School voor Maatschappelijk Werk, Amsterdam). 408 pag.).
- K - 4 - Prof. Dr.H. van Rooy : Gezinnen in Nood. Het vraagstuk van het onmaatschappelijk gedrag.(118 pag.).
- K - 5 - C. van der Lende : Met welke organisaties komen wij in individuele gevallen in aanraking? (Humanitas, Nrs. 1 en 2, 1953).
- K - 6 - Raadgever : Jan wordt soldaat (Regeringsvoorlichtingsdienst).
- K - 7 - Inhoud en Grenzen van het Maatschappelijk Werk : Verslag van de 5e Provinciale Dag van de Stichting voor Maatschappelijk Werk in de Provincie Utrecht op 1-10-1953.
- L - 1 - Mr. W.P.C. Knuttel : Kinderrecht voor de Maatschappelijke Werker (166 pag.).
- L - 2 - De Beginselenwet op het Gevangeniswezen.
- L - 3 - Het Nederlandse Gevangeniswezen in de jaren 1945 t/m 1955..
- T - 1 - Nederlands Tijdschrift voor Maatschappelijk Werk.
- T - 2 - Tijdschrift voor de Geestelijke Volksgezondheid.
- T - 3 - Tijdschrift Volksopvoeding.
- U - 1 - Dr. S.H. Spanjaard : De Christenverkondiging aan de buitenkerkelijke Mens.
- U - 2 - Dr. P. Smits : Kerk en Stad.
- U - 3 - Dr.M.Staverman O.F.M. : Buitenkerkelijkheid in Friesland.